

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
у 2023 – 2024 н.р.

Навчально-методичні матеріали щодо роботи в умовах війни розміщено на вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (режим доступу: <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/>)

1. Для забезпечення психолого – педагогічної підтримки учасників освітнього процесу у системі освіти пропонуємо продовжити керуватися такими документами:

- лист МОН від 25.03.2022 № 1/3663-22 «Щодо запобігання торгівлі людьми в умовах воєнної агресії»;
- лист МОН від 30.05.2022 № 1/5735-22 «Про запобігання та протидію домашньому насильству в умовах воєнного стану в Україні»;
- лист МОН від 12.04.2022 № 1/4068-22 «Щодо недопущення участі неповнолітніх у наданні інформації ворогу про військові позиції Збройних сил України»;
- лист МОН від 10.06.2022 № 1/6267-22 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України»;
- лист МОН від 27.06.2022 № 1/7035-22 «Про підготовку до початку та особливості організації освітнього процесу в 2022/23 навчальному році»;

Рекомендуємо [лист МОН від 02.08.2022 № 1/8794-22 «Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році»](#) учителям під час уроку впроваджувати психологічні_хвилинки, які допоможуть здобувачу освіти впоратися зі стресом та його_наслідками, емоційно налаштуватися на урок, на плідну роботу, завдяки чому_створюватиметься сприятлива атмосфера, яка дасть змогу дітям розслабитися,_зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного_комфорту, що є природним механізмом стабілізації.

Впровадження психологічних хвилинок у зручний час та слухній нагоді допоможе здобувачу освіти стати більш спокійним, врівноваженим, а також дасть змогу краще зрозуміти свої почуття. Учитель має сам визначити, коли і у який час провести психологічну хвилинку (режим доступу:

<https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/vpravy-dlia-ditey-ta-pidlitkiv-iaki-perebuvaiut-u-stresoviy-sytuatsii-dlia-zniattia-psykhoemotsiynoho-naprzhennia/>).

2. **Всеукраїнський проєкт з профорієнтації та побудови кар'єри** (режим доступу: <https://www.hryoutest.in.ua/>).
3. **«Банк програм для неповнолітніх у конфлікті з законом»**. / Сайт Міністерство соціальної політики України (режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/content/bank-program-dlya-profilaktiki-socialnogo-siritstva.html?PrintVersion>).
4. **Матеріали протидії сексуальному насильству** (режим доступу: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/protydiia-seksual-nomu-nasyt-stvu/>).
5. Наказ МОН України від 14.02.2023 № 164 «Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту за темою «Організаційно-педагогічні умови функціонування та розвитку безпечної школи у воєнний/повоєнний час» у лютому 2023 – грудні 2027 років».
6. Лист МОН України «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні» від 13.05.2022 р. № 1/5119-22.
7. Лист МОН України «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» від 29.03.2022 р. № 1/3737-22.

Захист прав дитини

Конвенція ООН про права дитини;

Закон України «Про охорону дитинства»;

Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю»;

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»;

Лист МОН «Щодо запобігання та протидії сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією російської федерації на території України» від 22.06.2022 р. № 1/6885-22

Національно - патріотичне виховання

- Стратегія національно – патріотичного виховання (Указ Президента України від 18.05.2019 № 286/219);
- План дій щодо реалізації Стратегії національно – патріотичного виховання на 2020-2025 роки (Постанова КМ України від 09.10.2020 № 932);
- Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (Постанова КМ України від 30.06.2021 № 673);
- Обласна цільова комплексна програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021 – 2025 роки (рішення Одеської обласної ради від 19.02.2021 № 67-VIII);
- Міська цільова програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді міста Одеси «Я – одесит, патріот України» на 2021 – 2026 роки (рішення Одеської міської ради від 03.02.2021 № 55-VIII);

- [Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України \(наказ МОН України від 06.06.2022 № 527\);](#)
- Наказ МОН від 06.06.2022 №527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641»."

Безпечне освітнє середовище

- [Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі \(Указ Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020\);](#)
- [План заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2021 рік \(розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 р. № 1668-р\);](#)
- [Концепція «Безпечна і дружня до дитини школа»;](#)
- [Методичний посібник «Кодекс безпечного освітнього середовища»;](#)
- [Лист МОН України від 30.07.2014 № 1/9-385 «Методичні рекомендації для проведення бесід з учнями загальноосвітніх навчальних закладів з питань: уникнення враження мінами і вибухонебезпечними предметами; поведінки у надзвичайній ситуації".](#)

Протидія булінгу (цькування)

- [Наказ МОН України від 28.12.2019 № 1646 «Про деякі питання реагування на випадки булінгу \(цькування\) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти»;](#)
- [Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу \(цькуванню\)»;](#)
- [Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу \(цькуванню\)» від 18 грудня 2018 р. № 2657- VIII \(лист МОН від 29.01.2019 № 1/19-881\);](#)
- [Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів формування мережі ліцеїв для запровадження якісної профільної середньої освіти»;](#)
- [БАНК МЕТОДИК «Антибулінг»;](#)
- [Корисні посилання щодо теми антибулінгу.](#)

Запобігання домашньому насильству

- [Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству;](#)
- [Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;](#)

- [Постанова КМУ від 24 лютого 2021 р. № 145 Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року:](#)
- [Методичні рекомендації щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами \(наказ МОН від 02.10.2018 № 1047\);](#)
- [План заходів з реалізації Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 р. № 1335-р.;](#)
- [Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021- 2025 роки \(затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579\):](#)
- [Методичні рекомендації щодо формування у дітей та молоді нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства як порушення прав людини, адресовані усім фахівцям, які працюють з дітьми та молоддю \(лист МОН від 18.05.2018 № 1/11-5480\);](#)
- [Інформація щодо захисту прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права;](#)
- Матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству, що розміщені на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Запобігання та протидія торгівлі людьми

- [Закон України «Про протидію торгівлі людьми»;](#)
- [Лист МОН України «Про Рекомендації щодо усунення ризиків торгівлі людьми у зв'язку з війною в Україні та гуманітарною кризою» від 14.06.2022 р. № 1/6355-22;](#)
- [Лист МОН України «Щодо запобігання торгівлі людьми в умовах воєнної агресії » від 25.03.2022 р. № 1/3663-22.](#)

Закони України

- [Конституція \(Основний Закон\) України;](#)
- [«Про освіту»;](#)
- [«Про загальну середню освіту»;](#)
- [«Про позашкільну освіту»;](#)
- [«Про молодіжні та дитячі громадські організації»;](#)
- [«Про охорону дитинства»;](#)
- [«Про захист суспільної моралі»;](#)
- [«Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».](#)

Корисні посилання щодо допомоги та підтримки в ситуаціях насильства, торгівлі людьми, складних життєвих обставин

1. Національна «гаряча лінія» для дітей та молоді: 0 800 500 225 або 116 111 (безкоштовно зі стаціонарного та мобільного телефонів, анонімно),

Messenger @childhotline.ukraine,
Instagram @childhotline_ua,
Telegram @CHL116111.

2. Національна «гаряча лінія» з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації: 0 800 500 335 або 116 123 з мобільних або стаціонарних телефонів цілодобово (безкоштовно, анонімно, конфіденційно).
3. Поліція: 102.
4. Центр надання безоплатної правової допомоги: 0 800 213 103.
5. Анонімний онлайн-щоденник «Тільки нікому не кажи» дає можливість написати листа тому, з ким складно поділитися своїми переживаннями в реальному житті про булінг у школі, нерозділене кохання чи непорозуміння з батьками (<https://secrets.1plus1.ua/>).
6. Перша національна лінія довіри для попередження суїциду: 73 33.
7. Екстрена психологічна допомога при Кризовому Центрі медико - психологічної допомоги: (068) 770 37 70, (099) 632 18 18, (093) 609 30 03.
8. «Лінія допомоги»: (067) 975 76 76, (066) 975 76 76, (093) 975 76 76.
9. Лінія психологічної допомоги для учасників АТО та членів їх сімей: 0 800 505 085.
10. Служба медико - психологічної допомоги та профілактики гострих кризових станів: (044) 456 17 02, (044) 456 17 25.
11. Національна урядова «гаряча лінія» для постраждалих від домашнього насильства – 15 47.
12. «Гаряча лінія» Уповноваженого Президента України з прав дитини: (044) 255 76 75.
13. Освітній омбудсмен України: (095) 143 87 26 (ez@eo.gov.ua, <https://eo.gov.ua/>).
14. «Гаряча лінія» психологічної допомоги та протидії насильству (<https://www.unicef.org/ukraine/stories/hot-lines>).
15. Національна «гаряча лінія» з питань наркозалежності та ЗПТ: 0 800 507 727.
16. Анонімні консультації на сайтах teensLIVE (від фахівців клінік, дружніх до молоді), supportME (від фахівців).
17. Уповноважений Президента України з прав дитини (044) 255 76 75.
18. Національна гаряча лінія з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів: 0-800-505-501 (безкоштовно зі стаціонарних телефонів), 527 (безкоштовно з номерів мобільних операторів України пн. – пт. з 10:00 до 21:00, сб. з 10:00 до 18:00).
19. Гаряча лінія Міністерства закордонних справ України для громадян України, які опинилися в надзвичайних ситуаціях за кордоном: (044) 238 16 57.
20. Департамент боротьби зі злочинами, що пов'язані з торгівлею людьми Національної поліції України: (044) 374 37 85 (пн. - сб. з 09:00 до 18:00).
21. Гаряча лінія емоційної підтримки Міжнародної організації з міграції: 0 800 211 444.

22. Гаряча лінія з профілактики суїцидів (<https://lifelineukraine.com>).
23. Гаряча лінія професійної підтримки «Стоп паніка» безкоштовний багатоканальний номер: 0800 50 18 92.
24. Платформа «Мені здається» (<https://nachasi.com/society/2021/02/05/platform-it-seems-to-me>).
25. Платформа «Розкажи мені» (<https://tellme.com.ua/>).
26. Канал психологічної підтримки «ПОРУЧ» для підлітків та молоді (https://t.me/poruch_me).
27. В рамках роботи платформи СпівДія та Співдія хаб функціонує напрям безкоштовної психологічної підтримки онлайн і офлайн (<https://airtable.com/shrfgyZ1ko5UYxR9r>).
28. За підтримки Національної психологічної асоціації психологи-волонтери створили центр психологічної підтримки «Як ти?» (безкоштовно, у будь-який час доби) (<https://bit.ly/3QLUdwO>).
29. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ) відкрив гарячу лінію, за якою можна звернутися за підтримкою: 0-800-300-155 (дзвінки безкоштовні).
30. Довідник психологічної підтримки в умовах війни допоможе знайти відповіді на питання: як боротися з перевтомою, панікою, тривогою, апатією; як зберегти близькі стосунки та позбутися почуття провини (<https://bit.ly/3OzJm6Z>).
31. Телеграм-канал «підтримай дитину» створено з турботою про батьків і дітей (<https://t.me/s/pidtrumaidutuny>).
32. Онлайн-платформа «Аврора»: консультування постраждалих від насильства, зокрема сексуального, доступу до якісної дистанційної допомоги у будь-якому куточку України та за кордоном, достатньо лише заповнити заявку на сайті «Розірви коло» у розділі «Психотерапевтична допомога» (<https://rozirvykolo.org/mental-support/>).
33. Безкоштовна психологічна підтримка для кожного, хто відчуває у цьому потребу: УкрЄдність (<https://ukr-ednist.com.ua/>).
34. Група психологічної підтримки «Разом» (<https://razom.live/>).
35. Гаряча лінія кризової допомоги та підтримки від Українського ветеранського фонду (УВФ): +38 (067) 400 46 60 (пн. - нд. з 10:00 до 20:00), сайт Фонду (<https://veteranfund.com.ua/>).

Корисні посилання щодо допомоги у разі кібербулінгу

1. Національна «гаряча лінія» для дітей та молоді за номерами: 0 800 500 225 або 116 111.
2. Поліція (кіберполіція) за номером 102 (повідомити про кібербулінг).
3. Чат-бот Stop Sexting (якщо шантажують в Інтернеті і вимагають контент сексуального характеру).
4. Youtube.com/Stop Sexting Ukraine.
5. Інтернет-платформа «Бийся як дівчина» (https://www.instagram.com/flg_ua/).

6. База даних жіночих організацій (<http://portal.uwf.org.ua/>).
7. Організація ЮрФем (доступна та якісна правова допомога в Україні) (<http://jurfem.com.ua/en/home-page-2/>).
8. Організація Teenergizer – консультації за принципом «рівний-рівному» або з психологом безкоштовно і конфіденційно (<https://teenergizer.org/consultations>).
9. Урядова консультаційна лінія з питань безпеки дітей в Інтернеті: 15 45 (далі обрати «3»).

Посилання на онлайн-семінари з психологічної допомоги учасникам освітнього процесу

1. «Казкотерапія в роботі психолога» (<https://youtu.be/PikGps6oGqU>).
2. «Запобігання та протидія проявам домашнього насильства: діяльність закладів освіти. Системний підхід» (https://youtu.be/wb0_h4FUdB8).
3. «Сила і руйнівна дія страхів. Частина II» (<https://youtu.be/aX9UPFgtevw>).
4. «Вплив психологічної травми на тіло людини» (<http://youtu.be/npITLw4s20Y>).
5. «Сила і руйнівна дія страхів» (<https://youtu.be/ZXYqZIT0VVU>).
6. «Сексуальне насильство, як воєнний злочин. Психологічний аспект надання допомоги постраждалим» (https://youtu.be/_Flb_MuiMbU).
7. «Мандала в роботі психолога» (<https://youtu.be/WPhboj67AI4>).
8. «Конфлікти у школі, які виникають між вчителями і учнями. Впровадження відновного підходу в освітній процес» (<https://youtu.be/-p7JHp1DsIc>).
9. «Дозволь собі бути щасливим» (<https://youtu.be/F0vuS2vnf28>).
10. «Протидія та реагування на випадки насильства над дітьми в умовах дистанційного навчання в період війни» (<https://youtu.be/bgZP2qUIIKs>).
11. «Депресія і агресія – дві сторони однієї медалі» (<https://youtu.be/GRkfNqvToxM>).
12. «Психосоматика у дітей та дорослих» (https://youtu.be/1AW_wFjF4uQ).
13. «Експрес-техніки зняття психоемоційного напруження» (https://youtu.be/Gx_J86bTajo).
14. «Поняття психології травми» (<https://youtu.be/IuQyszcequQ>).
15. «Надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу в період військових подій. Практичний досвід Луганської області» (https://youtu.be/0_Cpl3QrgYI).
16. «Психосоматичні розлади та емоції нашого тіла у дні війни: як допомогти дитині. Арт-техніки та вправи» (<https://youtu.be/hu4IW90C7zQ>).
17. «Тіло та емоції як інструменти допомоги в роботі фахівців психологічної служби у системі освіти України» (<https://youtu.be/c4GWujlaC0Q>).
18. «Як надавати психологічну допомогу і залишатися в ресурсі» (<https://youtu.be/n2cMi1nxaQQ>).
19. «Арт методики в кризових інтервенціях з дітьми» (<https://youtu.be/-232e6-GYBs>).

20. «Практичні вправи та техніки для дітей при психотравмуючій події» (<https://youtu.be/geMAvkBR2K8>).
21. «Резилієнс і травма. Практика організації роботи в закладі освіти з дитиною, яка пережила травмуючу подію» (<https://youtu.be/wEP1j8xNFkw>).
22. «Базові основи формування резилієнс (життєстійкості) у дітей» (<https://youtu.be/Js8DXaEbNwY>).
23. «Кризове консультування для фахівців психологічної служби освіти в Україні. Частина 2» (https://youtu.be/UyHUK_FFba0).
24. «Кризове консультування для фахівців психологічної служби освіти в Україні» (<https://youtu.be/N2H9Ly7aOnE>).
25. «Як говорити з дитиною про війну. Техніки психологічної допомоги дитині» (https://youtu.be/l_a1NBhztOs).
26. «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» дій» (<https://youtu.be/mj0iRXkjGR8>).
27. «Ресурсні стани. Відновлення психолога після роботи з клієнтами, які проживають кризи, втрату та горе».
28. «Психолог – світлячок. Ліричні теревені» (https://youtu.be/Xg48_Wv0DVY).
29. «Протидія торгівлі людьми в Україні в період війни» (<https://youtu.be/B6itRjG558o>).
30. «Відновлення психолога після роботи з клієнтами, які проживають кризи, втрату та горе» (https://youtu.be/8f_gSC6qqk).